

Sertifikalı ama orijinal mi!

Sanat eserinin sertifikası onun orijinal olduğunu göstermeli. Gelin görün ki sanat ekspertizliği Türkiye’de tam olarak böyle işlemiyor. Ankara Resim ve Heykel Müzesi’nde sahte eserler orijinal muamelesi gördü. Miro sergisinde sahte imzalı eserler olduğu bir raporla belirlendi. Sertifika sorununu uzmanlarla konuştuk.

AYŞEGÜL Ç. ÖZBEK
ayseozbakk@gmail.com

Son günlerde basında sık sık haberlerini gördüğümüz bir konu sahte eserler. Ankara Devlet ve Resim Heykel Müzesi ile gündeme geldi önce, ardından Miro sergisinde sahte imzalı eserler olduğunu öğrendik. Son olarak da Sotheby’s’in müzayedesı öncesinde Nejad Melih Devrim’in tablosunun sahte olduğu anlaşıldı. Çeşitli müzayelerde ortaya çıkan sahte eser vakalarına da yabancı değiliz üstelik. Tüm bu yaşananlar ışığında çeşitli üniversitelerin birliktiş kurullarının ya da eksperlerin verdiği eser sertifikalarının nasıl alınıp nasıl hazırlandığını, yurtdışında bu işin nasıl yürüdüğünü konunun muhataplarına sorduk. Konu hakkındaki görüş almak istediğimiz kişilere ulaşmanın kolay olmadığını ve onların da görüş bildirmeye çok sıcak bakmadığını söylemek gerek ilk önce. Bunu, eser satışlarının büyük bir pazar yaratması ve eserlere yüksek fiyatlar biçilmesiyle açıklayabiliriz, ancak uzun vadede sanat sektörünü daha sağlıklı bir yapıya kavuşturacak bir prosedürün uygulanması gerektiği de aık. Nasıl mı?

Bu işin duayenlerinden 1923 doğumlu Fethi Kayaalp şöyle özetliyor: “Bir resmi iyi anlamanız resimle yakınlığınıza, resmin içinde olmanıza bağlı. Resimlerle ne kadar beraber olursanız, o kadar az hata yaparsınız. Zor bir iştir çünkü. İnsanın uykuları kaçır. Bilgi ve deneyimin yanı sıra insanın vicdanına da bağlıdır. Hata yapılabilir, insan yanlış olabilir ama hatadan sonra ikinci bir hata yapmamak lazım.”

Kayaalp’in de dediğı gibi sorun hata yapmakta değil, hatanın bir yaptırımının olmamasında çünkü. Deneyimlerini paylaşmaları için görüşlerine başvurduğumuz ressam Faruk Cimok, Mimar Sinan Üniversitesi Sanat Eserleri Konservasyonu ve Restorasyonu Bölümü Başkanı Ömer Yiğit Aral, ekspertiz konusunu internet üzerinden yürüten bukaçpara.com sitesi sahibi Muazzez Bodur ve avukat Cengiz Akıncı da temel olarak bu noktaya vurgu yapıyor.

Örneğin 23 yıldır ekspertiz yapan, MSGSÜ’de Restorasyon ve Teknoloji derisi veren ressam Faruk Cimok, onca yıllık emeklerini dikkate alan bir kurum olmadığından yakınıyor ve “Piyasa koşullarında bu işin ticaretini yapan çoğu firma uyumlu çalışabileceğı, karşı fikir üretmeyen eksperleri tercih eder durumda. Resim eksperleri için, verdiğiniz rapor yanlış çıkarsa satılan malın yüzde 10’unu ödemek zorundasınız dense, hiçbir eksper, hiçbir rapor vermeyecektir” diyor .

64 eksper ile hizmet veren Muazzez Bodur’un online sitesi ise ekspertiz işlemine artan talebi gösteriyor, MSGSÜ’den Aral’ın sözleri de bu durumu tamamlıyor: “Ekspertiz konusu akademik çerçevimizin dışında kalıyor ama aslında en yoğun akademik bölümümüz bu konuda araniyor.”

Avukat Cengiz Özakıncı ise sahte eser sorununu bizzat tecrübe edenlerden. Eser sertifikasının öncelikle sanatçıdan, satıcıdan ya da galeri, müzayede evi gibi aracı kurumlardan alınması gerektiğini vurguluyor.

“Yorumcu değil, eksperiz”

Faruk Cimok:
Neden artık sadece bazı dostlar için ekspertiz yapıyorsunuz?

Çıkar ilişkileri, bilgiye saygısızlık, bir de bu işin ticaretini yapan esnafın kalitesiz olması ve seviyesiz bir sürü insanları barındırması... Hem ailece rahatsız olduk hem de düşman oldu bazı kişiler. Hem bir maddi karşılığı söz konusu değil hem de emeklerinizi saygıyla karşılayan veya dikkate alan bir kurum yok. Bu sebeplerden ötürü köşeme çekildim. Sadece kıramadığım bir, iki müzayede firmasına yardımcı

Faruk Cimok

oluyorum zaman zaman. **Bu işin tehlikesi var derken ne kastediyorsunuz?**
Sonuçta olumlu veya olumsuz bir rapor vermek durumundasınız. Bir de bu işin ticari boyutu çok fazla, büyük bir pazar oluştu. Bu raporu verdiğinizde arkanızda büyük bir kurumun, sırtınızı dayayacak ciddi bir mercinin olması lazım. Nihayetinde dürüst olduğunuz, bilgi birikiminiz, bu işten çok iyi anlamınız, ekspertiz yapmak için yeterli sebepler değil. Çünkü piyasa koşullarında bu işin ticaretini yapan çoğu firma uyum-

lu çalışabileceğı, karşı fikir üretmeyen eksperleri tercih eder durumda. Kâr marjlarının yüksek olması, firmaları bu noktaya getirdi. Firma, bu resmi ben satabilmeliyim, diyor ve eksper de o yönde bir rapor vermeye zorluyor.

Faruk Cimok: “Yüzde 100 oy gereklidir rapor için, oy çokluğuyla verilmez. Birisi eğer ‘O eser gerçek değil’ diyorsa, ikna edilmek durumundadır. Türkiye’de genelde sahte resme, bu sahtedir, diye rapor verilmez. Orijinale veriyorsun, ondan herkes mutlu oluyor. Sahte ise riske girmiyorsun, vermiyorsun.”

Üst üste sahte eser haberleri okuyoruz. Bunun kaynağında ne var?

Bu yeni değil, eski bir hikaye. 10 resme ayaküstü rapor verenler olduğunu biliyoruz. Oysa en azından inceleme ya da inceleme kararı vermek için bekleme lazım. İnceleme gerekiyorsa 10 - 15 gün resmi ahkoyabilirsiniz. Bizde ise genelde resmin iyiliğı veya kötülüğü, güzelliğı veya çirkinliğı her zaman eksper raporunu etkiler. Halbuki bir ressamın çok kötü resmi olabilir ama orijinaldir. Oysa biz yorumcu değil, eksperiz.

Eser sertifikası verirken neleri dikkate almak gerekir?

Üç alanda bilgi donanımına sahip olunması lazım. Birincisi, boya kimyası teknolojisi. İkincisi, boyanın gelişim süreci, ressamın gelişim süreci gibi noktaların kavranabilmesi için sanat tarihi bilgisi lazım. Üçüncüsü de teknik ve teknolojik olarak restorasyon bilgisine sahip olmak. Yani resim yüzeyindeki hareketler. Bu üç noktadan yola çıktığımızda resimde 1 cm2 içinde araştırma yapmak durumundayız. Ressamın fay hattını çıkarıyorsunuz sonuç olarak.

Son dönemde kapatılan Miro sergisi için imzalar sahte dendi. Bu ne demek tam olarak?

İmza sonradan da atılsa, varis tarafından da atılsa imzaı ilk etapta dikkate almamız biz. İmza en son baktığımız noktadır. Birinci derecedeki belirleyici faktör, resim bu ressama ait midir değil midir, yeni midir eski midir sorusundan yola çıkmaktır. Kapatılan Miro sergisinde, tabii basından okuduğumuz kadarıyla, imzaların sahte olduğu söyleniyor. Peki resimler orijinal mi, neden bu tartışılmıyor. Bunun altının çizilmesi lazım.

Akademik kariyer ve yeterlilik arasında nasıl bir bağlantı var?

Akademik kariyeri olanların verdiği raporlar mahkemelerde, devlet mercilerinde dikkate alınsa da mesela ben okuma yazması olmayan bir halı uzmanının dünyada aranan bir kişi olduğunu biliyoruz. Okuma yazması olmasa bile halıdan çok iyi anlar. 60 - 70 yılını haliyle vermiş bir insan benim için daha geçerli. O yüzden idari kadroları, müze kadrolarını işgal eden kişilerin bir, iki yıl içinde o kadrolardan dolayı uzman sıfatını almaları, birliktiş olmaları benim için geçerli değildir.

Verilen rapor yanlış çıkarsa cezai bir yaptırımı oluyor mu?

Kanaat belirlen bu birliktişlere cezai müeyyide yok. Resim eksperleri için verdiğiniz rapor yanlış çıkarsa satılan malın yüzde 10’unu ödemek zorundasınız dense, hiçbir eksper, hiçbir rapor vermeyecektir.

Yurtdışında da böyle midir?

Yurtdışında eksper de bunun cezasını çeker. Mesela bir ressamın farklı dönemlerini de ayrı uzmanlar inceler. Bizde ise restore edilmek için kapalı zarf usulüyle toplu olarak ihaleye çıkarılan resimler en düşük ihale veren firmaya verilerek katledilir.

Eksperlikte yanılma payı nedir? Güven duygusu nasıl oluşur?

Yanılma riski şüphesiz vardır ama o noktada bir soru işareti koyulup o eserle ilgili trafiğı takip edelim denir. Dünyada böyle yapılır bu iş. Mesela ABD’den istediğimiz bir raporla Londra’dan istediğimiz rapor arasında 50 yıllık bir fark gördük. Bu az bir zaman farkı değil. Bilimsel çalıştığını söyleyen kurumlarda bile zamanlamalarda kayma olabilir.

Önemli bir husus da kendisine uzman diyen insanların resim ticareti yapması. Resim satışına aracılık eden eksperler var. Bir eksperin neredeyse bir müzayede, şirketi kadar resim sattığını biliyorum.

Rapor nasıl veriliyor?

Yüzde 100 oy gereklidir rapor için, oy çokluğuyla verilmez. Birisi eğer “O eser gerçek değil” diyorsa, ikna edilmek durumundadır. Türkiye’de genelde sahte resme, bu sahtedir, diye rapor verilmez. Orijinale veriyorsun, ondan herkes mutlu oluyor. Sahte ise riske girmiyorsun, vermiyorsun. Ben niye riske girdim, tehdit edildim defalarca? Arkanızda ciddi devlet desteğı olmasa, önemli bir müessese olmasa bu işi sürdüremezsiniz.

Elinize bir dilekçe geçmiş. Ressam Ali Avni Çelebi imzalı...

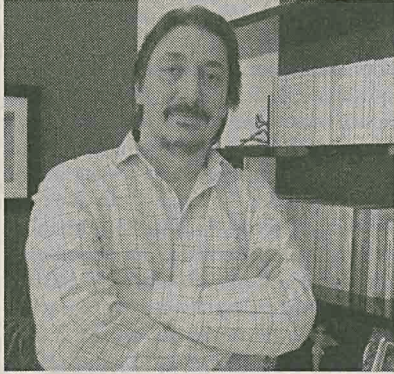
Evet, bazı resimler kendisinin mi değil mi bilememiş ve birliktişinin incelemesini talep etmiş. Ressam kendi resmini unutabilir. Bir eksper, ressamın resmini ressamdan daha iyi tanımak zorundadır. Çünkü ressam üslup özelliklerini kendisi farketmeyebilir. Beyinle el arasındaki o bağlantıyla ortaya çıkar üslup. Genelde Boğaz resimleri yapan Hoca Ali Rıza’nın “Tabakta Kiraz” natürmortu geldi, herkes bu sahtedir, dedi ama resimden aldığımız 1 cm2 ile ona ait olduğunu tespit ettik. Bu noktada ressam varisleri de yanlıtıcı olabilir. Oğluna, kızına, eşine soralım gibi yaklaşımlar son derece sağlıksız.

“Eser kadar envanteri de önemli”

Doç. Ömer Yiğit Aral (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sanat Eserleri Konservasyonu ve Restorasyonu Bölümü Başkanı):

Eser restorasyonu bölümü Türkiye’de nasıl bir eksiğı kapatıyor?

Türkiye’de özellikle devlet üniversiteleri bünyesinde uzun yıllardır farklı alanlarda konservasyon ve restorasyon eğitimi veriliyor. Daha çok taşınabilir ve taşınmaz (mimari restorasyon) kültür varlıkları ve bunların belirli alanlarına yönelik eğitimin yaygın olduğunu görüyoruz. Bunun böyle olması çok doğal, ülkemiz topraklarının tarih içinde önemi bunun en belirgin nedeni. Özellikle son yıllarda artan, gelişen arkeolojik çalışmalar ve eski yapılarımızı tekrar hayata döndürme çabaları

Ömer Yiğit Aral

dolayısı ile koruma ve onarım ihtiyaçlarından oluşan sektör, bu alanlarda akademik bir altyapıya sahip bir iş gücüne ihtiyaç duydu. Birçok üniversitemiz konu ile ilgili bölümler açtı ve hem devlet hem de özel sektör için uzman yetiştirmeye başladı.

Ülkemizde başta resim ve heykel olmak üzere plastik sanatların geçmişini ve oluşum sürecini aşağı yukarı hepimiz biliyoruz. Batı sanatının tarihi ile karşılaştırsak bu alanda çok yeniyiz. Türkiye’de Cumhuriyetin kuruluş sürecinde sanata yapılan yatırımlara önem verildi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi de ülkemiz sanatının bu gelişim sürecinde ön planda yer aldı. Devletin verdiği destek, Akademi’den mezun sanatçılarımızın yurt dışında eğitim alma ve üretme olanaklarını da oluşturdu. Bu sanatçılarımızdan kimileri koruma ve onarma yöntemlerini kendi imkanları ile yurt dışında kalarak yabancı uzmanlardan aldıkları eğitimle öğrenmeye çalıştı. Bu kişiler, hem sanatlarını icra eden hem de bir yandan özel ve kamu kuruluşlarının koleksiyonlarına bu alanda hizmet veren öncü insanlar. Güntümüze değin hissedilen konservasyon ve restorasyon eğitimi eksikliği artık üniversitemizin çatısı altında, bu disipline gönül vermiş genç eğitimciler tarafından üstlenilmiş durumda.

Restorasyon bölümü olarak ekspertiz hizmeti vermeyi de düşünüyor musunuz?

Teknik danışmanlık altyapısını oluşturmaktayız fakat ekspertiz konusu akademik çerçevimizin dışında kalıyor. Aslında en yoğun olarak bölümümüz bu konuda araniyor diyebilirim. Eserlerin orijinalliği konusunda teknik hizmet vereceğiz ama buna karşın eder belirleme meselesi başka profesyonel bir alan. **Peki siz Türkiye’de ekspertiz ne durumda olduğunu düşünüyorsunuz? Birliktiş kurulları nasıl oluşturuluyor?**

Batı toplumunda yüzyıllardır artık iyice oturmuş ve gelişmiş, oldukça ciddi bir disiplindir ekspertiz olmak. Hiçbir ekspertiz eserler üzerinde yorum yapamaz. Bu ekspertizlik değil, sadece varsayımdır. Batılı ülkelerde dönemsel ve hatta malzemeye dayalı ekspertiz sistemi vardır.

Birliktiş kurulları ise amaca ve sonuca yönelik bir sistemde kurulur. Bir eser için oluşturulan kurul, eğer konu eserin sahte olup olmadığı ile ilgili ise bir sanat tarihi uzmanını, bir restoratörü, bir analiz uzmanını (özellikle restorasyon alanında uzman bir kimyager) içermelidir. En az bunun kadar önemlisi eserin, varsa envanterleri üzerinde doğru yorum yapabilmektir.

Batı’da nasıl işliyor bu sistem?

Oldukça titiz ve derinlemesine bir sistem içinde işliyor. Bir örnek vereyim; 1745 - 1775 yılları arasında üretilmiş küçük süs binaları uzmanına başka bir konuda danışamıyorsunuz. Bizde ise restorasyon uzmanlarından ekspertiz hizmeti almak normal karşılanıyor.

Peki sağlıklı bir rapor oluşturmak için neler yapılması gerekir?

Bir kurulun bir eser üzerinde oluşturduğu rapor, kurulu oluşturan üye-

lerin incelemeleri sonucu ortaya koyduğu verilerin ve o eserin daha önceki envanter kayıtlarının birlikteliğinden oluşur. Bu envanterlerin olması ve oluşturulması çok önemli, çünkü bilimsel verilerle oluşturulan bu belgeler, eserin geçirdiğı tüm evreleri ve kondisyonunu gösterir. Uzmanların eserin veya vakanın durumuna göre sürdüreceğı çalışıma kimi zaman çok uzun sürebilir. Van Gogh Müzesi’ne gelen birçok eser, uzmanlardan oluşan bir kurulda çeşitli aşamalardan geçirilerek hassas bir biçimde kimi zaman yıllar süren araştırmalar sonunda değerlendirilebilir. Bu durumda şunu çok iyi kavramak gerekir: Tıpkı tıptaki gibi, her eser ayrı bir vakadır ve durumuna göre ayrı bir yaklaşımı gerektirir.

Bir eksperin, esere parasal olarak değer biçmesi ne kadar doğru?

Ekspertiz, değerlendirme işiyle uğraşandır. Dolayısıyla bilimsel yaklaşımları ve verileri gözardı etmeden incelediğı eseri dönemin koşulları doğrultusunda arz talep süzgecinde değerlendirmek durumundadır. Uzmanlık alanları ve dönemleri daraldıkça konu ile ilgili görüşleri ve yorumları daha da derinleşir. Manipülasyonlara başvurmadan bu alanda çalışan kişiler etik üsluplarını sürdürdükleri süreçte yorumları ciddiye alınır ve söz sahibi olurlar.

“Henüz gelişme aşamasında”

Muazzez Bodur:

Bu işe nasıl başladınız? BuKaçParaEder.com sitesi nasıl bir ihtiyaçtan dolayı hayata geçti?

Profesyonel iş hayatımın yanında, 2008 yılında, koleksiyon objelerinin satışı konusunda ilk girişimim olan koleksiyonerim.com’u kurdum. Koleksiyonerim.com’da koleksiyon objelerinin satışını yapıyorduk. Dönemin sadece koleksiyon objelerinin satıldığı ilk ve tek internet sitesi örneğiydi. İki yıl devam eden projemizin, müşterilerinin sürekli elindeki eşyaların değerleri konusunda siteden yolladığı mesajlar ve benim piyasa araştırmalarım doğrultusunda, ülkemizde objektif tarafsız bir sanat ekspertizi kurumu ihtiyacını tespit ederek yönünü değiştirdim ve Türkiye’nin sanal ortamdaki ekspertiz hizmeti veren www.bukacparaeder.com sitesini kurdum. Yurtdışında az sayıda örneğı olan kurumların hepsiyle görüştüm, toplantılar yaptım. Ekspertiz sürecini, çalıştıkları eksperleri, rapor

Muazzez Bodur

tekniklerini, eksperlerin vasıflarını inceledim. Türkiye’de spesifik materyal, sanatçı ve dönem konusunda uzmanlaşmış kişileri araştırmaya başladım. Bugün 64 eksper ile hizmet veren bir ekspertiz kurumunun sahibiyim.

Online sistemle eslere sertifika verme işi nasıl yürüyor?

Daha çok evinde eski / güncel değerli obje (antika, koleksiyon objeleri, tasarımcı ürünleri, güncel sanat eserleri) olan kişiler, çok basit şekilde internet üzerinden, eserlerinin künyesi niteliğinde, objektif değer aralığını da gösteren sertifika alabiliyorlar.

Mesela elinizde eski bir tablo var;

Ömer Yiğit Aral: “Batı toplumunda yüzyıllardır artık iyice oturmuş ve gelişmiş, oldukça ciddi bir disiplindir ekspertiz olmak. Hiçbir ekspertiz eserler üzerinde yorum yapamaz. Bu ekspertizlik değil, sadece varsayımdır. Batılı ülkelerde dönemsel ve hatta malzemeye dayalı ekspertiz sistemi vardır.”

önce tablonun ön, arka yüzünü, varsa imza kısmını, tablodaki hasarlı kısımları detaylı fotoğrafıyörüz ve www.bukacparaeder.com’a bu görselleri yüklüyoruz. Eserin boyutu, kullanılan boya, eserin üstüne çalışıldığı materyal (tuval, kağıt vs) ve eser hakkında ne biliyorsanız, eksperin doğru tespiti yapılabilmesi için gereken detayları yazıyorsunuz. Eseriniz ne olursa olsun, 50 TL ödeyerek ekspertiz talebinde bulunuyorsunuz.

Site yöneticileri yolladığınız eseri doğru ekspere yönlendiriyor ve üç iş günü içinde raporunuz hazırlanıyor. Ayrıca Iphone ve Ipad uygulamalarını kullanarak da rapor talebinde bu-

lunabiliyor müşterilerimiz.

Eksperlerin eseri görmeyen, eserin fotoğrafı üzerinden değerlendirme yapması ne kadar sağlıklı. Bunun garantisı, güvenilirliğı nedir?

İnternet üzerinden yaptığımız çalışma ön değerlendirme niteliğinde. Bu rapor kişiyi eseriyle ilgili detaylı bilgiyi ve piyasa fiyat aralığını içeriyor. Orijinalite belgesi değil bu. Biz müşterilerin, eserlerini yollarken açıklama kısmına yazdıkları beyanlarını doğru kabul ederek raporlarını hazırlıyoruz.

Sadece internet üzerinden hizmet vermiyoruz. Eseri yerinde görenek de hizmet veriyoruz. Ellerinde çok sayıda eser barındıran koleksiyonerler, müzeler, sigorta şirketleri, kendi koleksiyonları olan kurumlar ve avukatlar yeni müşterilerimiz oldu.

Eksperlinizin kimlerdir? Pek çok alanda hizmet verdiğiniz için her kategori için ayrı eksperlerle mi çalışıyorsunuz?

Bütün eksperlerimizin özgeçmişleri sitemizde mevcut ancak genel olarak, sadece bir konuda uzman, akademik olarak da kendini bu alanda geliştirmiş, piyasayı kendi alanında iyi takip eden ve uzmanlığı kabul görmüş kişilerle çalışıyoruz. Sitede 30 kategori var. Her kategoride birden fazla eksperle çalışıyoruz.

Kendiniz ekspertiz yapıyor musunuz?

Bir konuda uzman olabilmek için bir hayat vermek gerektiğini düşünüyorum. Ekspertizimize destek olmak ve kendimi geliştirmek için araştırmalarına destek oluyorum ve mümkün olduğunca piyasayı takip ediyorum. Kendimi de geliştirmeye çalıştığım bir konu var; sadece bir konuda ben de ekspertiz yapıyorum.

Yurt dışında sizinki gibi online sertifika veren şirket örnekleri var mı?

Evet, ortak çalışmalar yaptığımız birkaç şirket var. İnternet üzerinden ekspertiz ve satışa aracılık yapıyorlar. Onlar bize İslam eserlerini danışıyor, biz de onlara yabancı eserleri.

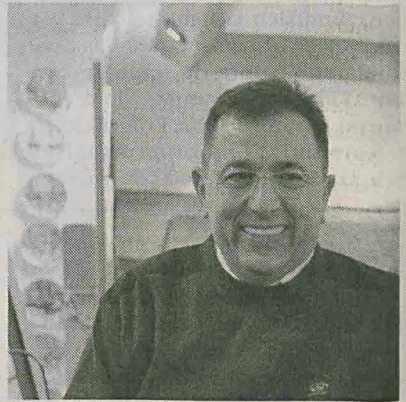
Son zamanlarda özellikle önemli sanatçıların tablolarının sahte olduğu ile ilgili haberler çıktı. “Sahtedir” veya “Değildir” yönünde verilen sertifikalar, sonradan doğru çıkmazsa yaptırım ne oluyor?

Ülkemizde sanat eseri ekspertiz hizmeti henüz gelişme aşamasında. Bir esere sahtedir ya da değildir denilebilmesi için laboratuvar analizi ve sanatçı uzmanı görüşünün bir arada verilmesi gerekir.

Ülkemizde ise bu anlamda bir laboratuvar yoktur. Laboratuvarın oluşması için de sanatçı datası gerekir. Sanatçının teknik ve kullandığı materyallerin örneklerinin (tuval, kumaş, metal, boya vs.) arşivi olmadan laboratuvar analizi olmaz.

Ülkemizde sanatçı uzmanları da yok. Tombak uzmanımız, gümüş obje uzmanımız, İznik uzmanımız var ancak tablo konusunda spesifik dönem ya da sanatçı uzmanı yok. Dolayısıyla laboratuvar sonucu olmadan ve uzman görüşü alınmadan verilen her rapor, sadece uzmanın kanaatidir ve kanunen bağlayıcı niteliğı yoktur. Biz izinlerimizi alıp müşterilerimizin eserlerini yurtdışında anlaşmalı olduğumuz analiz laboratuvarına bizzat götürerek rapor almayı tercih ediyoruz.

Günümüz Türkiye’sinde ekspertiz, güven esasına dayalı, kendilerini belli konularda geliştirmiş insanların, geçmiş tecrübeleriyle verdikleri kanaat görüşlerine dayalı. Öncelikle bu işle-

Cengiz Akıncı

rin tarafsız, objektif ve iyi niyetli olması hususu bu aşamada en önemli kriter.

Av. Cengiz Akıncı:
Eser sertifikasının koleksiyonerler, alıcılar ve aracı kurumlar bakımından önemi nedir?

Bu belge, “menşee şahadetnamesi”, “gerçeklik sertifikası”, “otantiklik belgesi”, “eser sertifikası” gibi değişik adlarla da tanımlanır. Koleksiyoner kimliğine haiz olan ve olmayan tüm alıcıların, herhangi bir sanat yaptığını, bizzat sanatçının (atölyesinden), herhangi bir galeriden, aracı kurumdan (müzayede evi, antikacı vs.) veya satıcı kimliğine haiz üçüncü bir kişiden satın alması durumunda; mutlak surette o yapıtı kendisine satan kişi veya kurumdan menşee şahadetnamesi talep etmeleri gerekir.

Menşee şahadetnamesinde sanatçının adı, yapıtın konusu, ölçüleri, kullanılan malzeme, kondisyonu, kendisi ne şekilde satın alındığı, satış bedeli, sanatçının ve/veya satıcının adresi - kimlik bilgileri ve imzaları yer almalıdır. Eğer, satışa konu yapıt, eser sahibinin

herhangi bir galeride düzenlenen kişisel sergisinden alınmış ise menşee şahadetnamesinin / gerçeklik belgesinin galeri sahibi ve sanatçı tarafından ayrı ayrı imzalanması gerekir.

Ayrıca yapıt, eser sahibinden/sanatçıdan alınmadığı, aracı kurum veya kişilerden alındığı takdirde; alıcının kendisini tam anlamı ile güvence altına almak amacıyla, satıcının elindeki menşee şahadetnamesinin orijinalini talep etmesi, hiç değilse bizzat satıcı tarafından imzalanarak (aslı gibidir) ibaresi ile onaylanmış fotokopisini talep etmesi gerekir.

Menşee şahadetnamesi alıcıyı hırsızlık veya intihâl suçlarına konu olan ayıplı bir yapıtı satın alarak zarar görmekten koruyacağı gibi, işlemediği bir suçtan (intihâl, hırsızlık) ötürü mahkum olmaktan ve tazminat ödemekten de kurtarır. Ayrıca alıcı tarafından ileride yapıt satıldığı takdirde; alıcı bu kez satıcı sıfatı ile fahiş miktarda “pay ve takip hakkı” ödemekten de kurtulur.

Verilen eser sertifikası doğru çıkmazsa sertifikayı veren ekspere bir yaptırım oluyor mu?

Öncelikle menşee şahadetnamesinin eksperden değil, bizzat sanatçıdan, satıcıdan veyahut aracı kurumdan (galeri, müzayede kuruluşu, antikacı...) alınması gerekir. Aracı kurumlar, satışa sundukları yapıtları, eksperlerine gösterdiklerini ve yapıtların orijinal olduklarını taahhüt ettiklerini müzayede kataloglarında beyan etmektedirler. Alıcının müzayede kurumundan alacağı fatura ve müzayede katalogu da menşee şahadetnamesi yerine geçer. Eğer yapıt galeriden veyahut bir şahıs-

tan almıyorsa, mutlak surette menşee şahadetnamesi/gerçeklik sertifikasının galeri veya satıcıdan alınması gerekir.

Müzayede kurumlarının eksperlerinin yanılmaları da ihtimal dahilindedir ve mümkündür. Bu durumda o eksperin sorumlu tutulması için kasten ve kötü niyetle sahte bir yapıta orijinal bir yapıtmış gibi rapor verdiğinin kanıtlanması gerekir. Ekspere ancak kasit veya ihmali varsa hukuki ve cezai sorumluluğu söz konusu olabilir. Ekspere iyi niyetle, her türlü özeni göstermesine karşın yanlışlıkla düşmüş ise kanaatlerinde yanlışlığı diye sorumlu olmaz.

Sahte bir yapıtın veyahut hırsızlık suçuna konu olmuş bir yapıtın satışı söz konusu olduğu takdirde; asıl sorumluluk suç konusu yapıtı üreten, alıcıya satan veyahut satışa aracılık eden kişi veyahut kuruma aittir.

Sahte bir eser satın almış olan bir müvekkiliniz oldu mu?

Bizzat benim başıma geldi. İstanbul'da müzayedelerin yoğunlaşmaya başladığı dönemde, takriben 1988 veya 1989'da Taksim'de düzenlenen bir müzayeden, eşimin isteği doğrultusunda Nazım Hikmet'in annesi Celile Hanım'ın nû bir yağlıboya yapıtını satın almıştım. Yapıt eve geldiğinde yapıtın otantik olmadığından şüphelendim. Satın aldığım, eski ustalara ait yapıtları her zaman bakım ve temizliklerinin yapılması için dostumuz Fethi Kayaalp'e ve onun yanında yetişen Bayram Karşıt'a götürdüğümünden, bu yapıtı da Bayram Karşıt'a götürdüm ve endişelerimi kendisine aktardım.

Bayram Karşıt tarafından mor ışık altında yapıt incelendiğinde, kompo-

zasyonun merkezinde yatan figür ve iki asma yapırağı dışında kalan bölümlerin (yapıtın beşte dördünün), sonradan yapıldığı anlaşıldı. Orijinal bölümlerdeki her renk, mor ışık altında gri renk alıyor; sonradan ilave edilen bölümlerdeki tüm renkler ise Afrika menekşesi-

Cengiz Akıncı:
“Müzayede kurumlarının eksperlerinin yanılmaları da ihtimal dahilindedir ve mümkündür. Bu durumda o eksperin sorumlu tutulması için kasten ve kötü niyetle sahte bir yapıta orijinal bir yapıtmış gibi rapor verdiğinin kanıtlanması gerekir.”

ne özgü mor bir renge bürünüyordu. **Eserin sahte olduğunu öğrendikten sonra ne yaptınız?**

Hemen Bayram Karşıt'tan keyfiyeti yazılı bir rapor ile belgelemesini rica ettim ve raporu müzayede kuruluşuna fakslayarak, ellerindeki çeki tahsil için bankaya vermemelerini ve sahte yapıtı geri almalarını istedim. Önce yapıtın bir müzayededen alındığını ve ellerinde yapıtın oradan alındığını belgeleyen bir fatura olduğunu bildirdiler. Kendilerine, ellerindeki faturanın yapıtın sahteliğini ortadan kaldırmayacağını; sadece kendilerinin iyi niyetli olduğunu ve yapıtı satılmak üzere müzayede-ye veren kişinin sahtekar olmadığını

kanıtlamaya yarayacağını belirterek taleplerimde ısrar ettim. Aksi takdirde, çek üzerine teminat mukabili tedbir koyduracağımı ve kendileri hakkında “sahte / ayıplı mal müzayedeye sunmaları” nedeniyle dava açacağımı bildirdim. Sonuçtan emin olmadıkları için korktular, sahte yapıtı geri aldılar ve verdiğim çeki iade ettiler.

Sahte bir eseri alan ve satan kişi ile ilgili hukuki süreç nasıl işler?

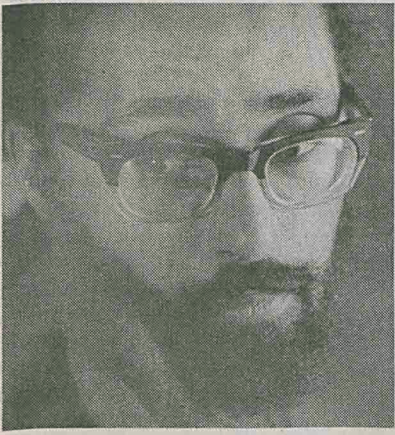
Üç örnekte kısaca şöyle özetlenebilir bu soru:

Öncelikle, herhangi bir sanatçıya ait olduğu belirtilen sahte bir yapıtı bile bile bir diğer kişiye satan kişi, suç işlemiş veya işlenen sahtecilik suçuna ortak olmuş ve sahte bir yapıtı satarak suça iştirak etmiştir. Kendisine sahte yapıtı satılan alıcı, satıcının sahte bir yapıtı kendisine kötü niyetle sattığını vurgulayarak ve menşee şahadetnamesi ile sahte yapıtı ibraz ederek Cumhuriyet Başsavcılığı'na “müşteki” sıfatı ile “şikayette” bulunur. Ayrıca keyfiyeti, sahte yapıtı kendisine mal edilen sanatçıya veyahut o sanatçı öldü ise ikinci dereceye kadar olan yasal varislerine ihbar eder. Sanatçı veya varisleri “müdahil” sıfatı ile cezai takibatına konu sahtecilik olayına müdahale ederler ve sahteciliği yapan, sahte yapıtın pazarlanmasına aracılık eden kişinin cezalandırılmasını talep ederler. Çünkü satıcının ve sahteciliği gerçekleştiren kişinin eylemi ceza kanununda tanımlanan sahtecilik suçunu oluşturmakla birlikte, aynı zamanda işbu eylemin, 23.1.2008 tarih ve 5728 sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile,

5846 sayılı F.S.E.K.'nın yeniden düzenlenen 71/1-II. maddesinde tanımlanan “başkasının eserini sahiplenmek suçu” olarak cezalandırılması ve sahte yapıtın “imhası” gerekir. Ayrıca, sanatçı ve varisleri, sahte yapıtı imal eden ve satışına aracılık eden kişiler aleyhine F.S.E.K'nun 66/1. maddesi gereğince hukuk davası (manevi tazminat davası) da açabilirler.

Satıcının elinde bir menşee şahadetnamesi veyahut yapıtı kimden aldığını belgeleyen herhangi bir belge (fatura, makbuz, sertifika vs.) var ise sahte yapıtı kendisine satan kişi veyahut kurumu işbu belge ile kanıtlayarak cezai sorumluluktan kurtulsa bile hukuki sorumluluğu asla ortadan kalkmaz. Satıcı, alıcıdan aldığı satım bedelini iade etmesi ve sahte yapıtı geri alması gerekir. Aksi takdirde, alıcı kendisine “ayıplı / sahte mal satıldığını” belirterek satıcı aleyhine tazminat davası açar, zarar ve ziyanını yasal faizi ile birlikte talep eder. Dava açılırken, alıcı tarafından iddia ve davanın kanıtlanması için menşee şahadetnamesinin ibraz edilmesi ve satıcı hakkındaki cezai takibat dosyasının da delil olarak celbinin talep edilmesi gerekir.

Satıcı sahte yapıtı imal eden kişi değilse ve elinde yukarıdaki bilgi ve belgeleri kapsayan bir menşee şahadetnamesi var ise onun da aynı yol ve yöntemi izleyerek sahte yapıtı kendisine satan kişi veya kuruma başvurması ve keyfiyeti orijinal eserin yararcısına / sanatçıya veya ikinci dereceye kadar olan yasal varislerine ihbar etmesi gerekir.

Kuzgun Acar

Şubat ayında kaybettiklerimiz

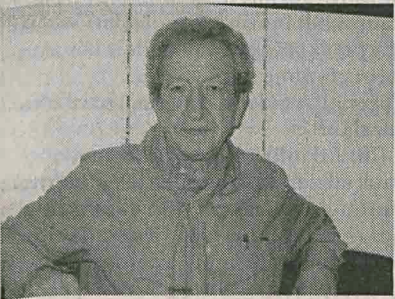
İSTANBUL ART NEWS

Şubat ayında aramızdan ayrılan bir çok değerli sanatçıyı anıyoruz.

1842 doğumlu Osman Hamdi Bey; Kadıköy'ün ilk belediye başkanı ve Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ile Arkeoloji Müzesi'nin kurucusu olmasının yanı sıra Türk resminin en önemli isimlerinden biri. En bilindik eserlerden biri olan “Kaplumbağa Terbiyecisi” olan Osman Hamdi Bey, 24 Şubat 1910 yılında vefat etti. Çağdaş Türk müzeciliğinin kurucusu da sayılan sanatçı, Türk resminde figüratif kompozisyonları kullanan ilk isim olarak tarihe geçmişti.

1923 doğumlu Nejad Melih Devrim ise Şubat ayında vefat eden bir diğer önemli sanatçımız. Bu sene, Türk resminin en önemli kadın sanatçılarından Fahrelnisa Zeid ile edebiyatçı İzzet Melih Devrim'in oğlu olan Devrim'in aramızdan ayrılışının 19. yılı.

Bu ay ölüm yıldönümünü andığımız bir diğer sanatçı da 48 yaşında hayatını kaybeden heykeltıraş Kuzgun Acar. 1928 doğumlu Acar, geometrik-soyut tarzdaki, figürsüz eserler verdi. Çağdaş Türk heykelinin öncülerinden olan sanatçının halka açık alandaki bilinen en önemli eserleri İstanbul Manifaturacılar Çarşısı'ndaki (İMÇ) “Kuşlar” ve Ankara Emekli Sandığı Gökdeleni'nin cephesindeki tunçtan kabartmasıdır. Kuzgun Acar anısına 2007 yılından bu yana Bursa Nilüfer Belediyesi tarafından Uluslararası Heykel Sempozyumu organize edilmekte. 3 Şubat 2014'te “Yaptığım her yontuda mutlaka bir çığlık vardır.” diyen Kuzgun Acar'ın ölümünün 38. yılı olacak.

Kadri Özyayten'i kaybettik

Türk resim sanatının önemli isimlerinden Kadri Özyayten (67), 4 Ocak'ta yaşamını yitirdi.

1947 Antalya doğumlu Özyayten, 1973'te İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu Resim Bölümü'nden mezun oldu. İnsan ve savaş temaları çerçevesinde geliştirdiği imgelere dayalı tuval ve baskı resimleriyle tanınan sanatçı, öğretim üyeliğine devam ederken çalışmalarını da sürdürmüş ve üçü yurtdışında olmak üzere 17 kişisel sergi açmıştı.

